

Venstres programkomité

KOMMENTARER TIL FØRSTEUTKAST TIL STORTINGSPROGRAM

Naturvernforbundet vil kommentere alle stortingspartienes utkast til program. Vi gjør dette i form av helhetlig brev, som vi herved sender inn til Venstres programkomité. Vi begrenser oss normalt til å kommentere tekst som vi mener bør endres. Det betyr at det kan være mye god politikk som ligger inne i forslaget, som vi ikke kommenterer. Det samme gjelder også momenter Naturvernforbundet ikke mener noe om.

Fra side/ linje	Kommentar
6/2	Vi foreslår at teksten endres slik: «Menneskeskapte klimaendringer er, sammen med tapet av naturmangfold, vår tids største samfunnsutfordringer.»
7/30	Vi foreslår at punktet endres slik: «erstatte grønne sertifikater med en ny støtteordning som kan sikre investeringer i ny kraftproduksjon, spesielt i umodne teknologier som havvind og solenergi»
8/15 8/24	Vi foreslår at «i langt større grad» strykes, da konsekvensene for vassdragsnaturen av effektkjøring vil være store. Vi ber også om at linje 17–19 strykes, sammen med det etterfølgende punktet om bygging av flere utenlandskabler.
8/26	Vi foreslår at punktet suppleres med følgende: «[...], og ved oppgradering av eksisterende kraftverk må det settes klare miljøkrav»
8/28	Tida for store vannkraftutbygginger må være forbi, og det er heller ikke slik at små- og minikraftverk er noe bedre enn store kraftverk, sett i forhold til produsert kraftmengde. Eventuelle nye kraftutbygginger må være svært skånsomme mot natur og biologisk mangfold og ikke skje i verdifulle naturområder.
9/18	I dag er det bedre ordninger for å produsere fornybar energi enn å spare energi, til tross for at alle er enige om at den mest miljøvennlige energien er den som ikke brukes. Vi håper derfor Venstre vil løfte dette i sitt program med konkrete virkemidler og tiltak. Vi foreslår følgende nye punkt: «støtten til energisparing bør økes, og støtten for energisparing per energienhet bør være minst like stor som for energiproduksjon» Venstre må gjerne vise til det langsiktige potensialet på 40 TWh energisparing i bygg, som Arnstad-utvalget har identifisert.
10/16	Vi oppfordrer Venstre til å utforme en mer konkret politikk på nedtrapping av olje- og gassvirksomheten. Hvor vil Venstre hen? Virkemidler er bra, men vi anser det som nødvendig å si noe om tempo i nedtrapping av virksomheten, for å kunne si noe om styrken i virkemidlene.

11/1	<p>Det er viktig at Venstre ikke gir inntrykk av at verden har klimavennlig og bærekraftig energi og andre ressurser nok til at trafikken bare kan vokse i ett av verdens rikeste land, og vi samtidig greier å løse hele spektret av miljøutfordringer fra transport, som inkluderer energiforbruk, klimagassutslipp, luftforurensing, støy, nedbygging av matjord, inngrep i natur og friluftsområder etc. Ny teknologi kan gi betydelige forbedringer, men trafikkveksten spiser opp deler av effektene. I 2015 var det til og med slik at veitrafikken økte sine klimagassutslipp, til tross for rekordsalg av elbiler.</p> <p>Mobiliteten må foregå på naturens premisser. Smart mobilitet kan redusere transportbehovet, noe mange vil sette pris på, samtidig som vi bør få til en debatt om hvor mye ferie- og fritidsreiser med høyt energi- og arealbehov folk i den rike delen av verden kan tillate seg å ha.</p>
11/28 12/14 75/8	<p>Energibehovet i transportsektoren utløser mange miljøutfordringer. Jo større energibehov, jo større utfordringer. Når behovet for biodrivstoff overgår det som kan produseres av avfallsressurser, kan bruken av biodrivstoff fort gi økte klimagassutslipp og betydelige utfordringer for naturmangfoldet. Det er derfor viktig med virkemidler som reduserer transportomfang og energibehov, og det er viktig at prinsippet om at forurenser betaler, resulterer i et tilstrekkelig avgiftsnivå på transport for å dekke andre eksterne kostnader som lokal luftforurensing, støy, veislitasje osv.</p> <p>Det er derfor viktig at veibruksavgiftene økes, ikke bare CO₂-avgiftene. I tillegg ber vi Venstre presisere at det er avfallsressurser som må brukes til produksjon av biodrivstoff.</p> <p>Vi vil også vide til vårt innspill til Miljødirektoratet, der vi uttrykker sterk bekymring for økt omsetningskrav for biodrivstoff.</p>
12/7	<p>Vi støtter også innføring av CO₂-avgift på utenlands flytrafikk, men erkjenner at internasjonalt avtaleverk er til hinder for dette. Derfor står andre avgifter sentralt, og vi oppfordrer Venstre til å gå inn for at flypassasjeravgiften økes, særlig på utenlandsreiser, siden det der er fritak for CO₂-avgift og merverdiavgift og en ulogisk taxfree-ordning (som det er flott at programkomiteen foreslår at avskaffes). I tillegg er utenlandsreisene normalt mye lengre og gir dermed betydelige høyere utslipp per reise enn for innenlandsreiser. Flypassasjeravgiften bør i tillegg omgjøres til seteavgift, slik at den gir større insentiv til å fly fulle fly enn mange halvfulle fly. Denne avgiften er viktig for å dempe etterspørselen etter drivstoff, jamfør punktet over og utfordringene med å skaffe tilstrekkelige mengder klimavennlig og bærekraftig drivstoff. Avgiften bør følgelig være generell, uansett om det brukes biodrivstoff eller ikke.</p> <p>Et generelt prinsipp bør være at dersom det er grunnlag for å fase inn noe biodrivstoff, så bør dette gjøres gjennom omsetningspåbud og ikke gjennom byråkratiske subsidier i form av avgiftsfritak.</p>
14/19 17/24	<p>Det er bra programkomiteen ønsker krav om gjenbruk eller resirkulering av alt avfall. Vi mener det er riktig med et påbud om materialgjenvinning, både av husholdnings- og næringsavfall. Det er frustrerende at spisesteder og restauranter kan kaste både spiselig mat og organisk avfall usortert i restavfallet, også i de kommunene der husholdningene er pålagt å kildesortere.</p> <p>Som ett av flere virkemidler mot matkasting mener vi at dagens «best før»-stempel bør erstattes av et stempel som viser produksjonsdato, da «best før»-stempelet i stor grad er mer villedende enn veiledende.</p> <p>Framfor å avvike merverdiavgiften for reparasjon og salg av brukte gjenstander bør slike tjenester illegges merverdiavgift med nullsats, da dette</p>

	<p>fortsatt vil gi fradrag på inngående merverdiavgift.</p> <p>Vi vil også oppfordre Venstre til gi kommunene er klare ansvar, f.eks. med følgende nye punkt:</p> <p>«alle kommuner skal som del av den lovpålagte husholdningsrenovasjonen legge til rette for reparasjon, gjenvinning og ombruk»</p>
18/14	<p>Det såkalte nullvekstmålet for personbiltrafikken i byene er viktig for utvikling av transportsystem og arealbruk i dag. Venstre bør arbeide for at målet for de større byene skjerpes, slik at veitrafikken i de store byene reduseres med 20–30 prosent. Det eksisterende nullvekstmålet bør gjøres gjeldende for resten av landet. Dette er viktig for å løse de mange miljøulempene fra transport, og for å unngå at trafikkveksten spiser opp miljøforbedringer som kan oppnås gjennom nødvendig ny teknologi. Jamfør vår omtale av side 11, linje 1.</p>
19/14	<p>Vi understreker at det ved økte bevilgninger til lokal kollektivtransport, som er nødvendig, fortsatt må stilles strenge krav til kommunene om at de bruker virkemidler som begrenser trafikken. Kommunene må ikke bare gis frihet til å bruke slike virkemidler, mens stimuleres til det gjennom krav som følger med de statlige bevilgningene.</p>
21/9	<p>Vi mener det trengs flere virkemidler for å få mer gods over fra lastebil til tog og foreslår at punktet forlenges med følgende:</p> <p>«[...] samt at veibruksavgiftene for lastebiler økes og ordningen med modulvogntog vurderes reversert»</p>
21/27	<p>Vi foreslår at de gode formuleringene på linje 27–29 omgjøres til et eget kulepunkt om utbyggingsavtaler som forplikter staten og kommunene ved jernbaneutbygging. Det bør også være slik at regionene hvor jernbanen bygges ut, må ha vedtatt en ambisiøs regional plan for areal og transport, som danner grunnlag for utbyggingsavtalene.</p>
23/6	<p>Vi oppfordrer Venstre til å sette et nullvekstmål for flytrafikken i og til/fra Norge, slik at trafikkveksten ikke spiser opp positive effekter fra ny teknologi, og det blir mulig med en reell nedgang i klimagassutslipp og andre miljøforbedringer innen flytrafikken. Se også omtalen av side 11, linje 1.</p>
23/6	<p>Vi savner et punkt som sier klart nei til tredje rullebane på Gardermoen og andre rullebane på Flesland.</p>
23/35	<p>Vi savner også et punkt som problematiserer natur- og miljøkonsekvensene av omfattende veibygging. Det er bra med vedlikehold og mindre utbedring av eksisterende veinett. Men Venstre som miljøparti bør være kritiske til de omfattende planene av nye veianlegg mellom byene som nå foreligger. Disse vil skape en utflytende arealbruk, mer pendling og dermed mer trafikk, og som også gir store inngrep i natur, friluftsområder og matjord. Mens nullvekstmålet har en viss effekt på politikken rundt de større byene, planlegges det store, nye veianlegg med en høy trafikkøkende effekt i andre deler av landet, som ny E 18 og E 39 langs sørlandskysten, ferjefri E 39 på Vestlandet, omfattende utbygging av E 6 i Hedmark/Oppland og i Trøndelag samt nye stamveier mellom øst og vest i Sør-Norge. Flere av disse vil også undergrave jernbanesatsing og dermed gjøre den ulønnsom og lite klimavennlig. Vi må erkjenne at utbygging av jernbane gir store klimagassutslipp, så det er viktig at disse «erstatte» klimagassutslipp fra veibygging, og at jernbanen blir konkurransedyktig, slik at jernbanens byggeutslipp kan nedbetales i form av overført trafikk fra vei og luft til bane.</p>

	I sum tilsier dette at vi foreslår følgende nye punkt: «utbedre eksisterende stamveier med tanke på trafiksikkerhet framfor å bygge store, nye veianlegg mellom landsdelene. Framfor ferjefrie løsninger bør det heller satses på et bedre tilbud med elektrisk drevne ferjer»
30/17	Utfasing av olje- og gassfelt må være hovedstrategien for å redusere utslipp fra norsk petroleumsvirksomhet. Vi ser ikke behovet for elektrifisering av olje- og gassfelt, som også vil kunne øke presset på naturen gjennom kraftutbygging og nye overføringslinjer, med mindre det gjøres som en del av satsing på havvind.
35/14	På side 9, linje 32, henviser dere til 1,5-gradersmålet. Det bør dere gjøre her også, da Paris-avtalen er mer ambisiøs enn det tidligere 2-gradersmålet.
43/10	Vi foreslår at det føyes til en ny setning: «i tillegg må statlig miljøkompetanse opprettholdes for å sikre at nasjonale miljømål blir ivaretatt»
43/16	Norge er ett av svært få land som ønsker å fortsette å forurense fjorder og hav med avfall fra gruveindustrien. Vedtaket i verdens naturvernunion (IUCN) tidligere i år viste dette tydelig, der Norge stemte imot en uttalelse mot dette, som fikk overveldende flertall. Det er et ønske internasjonalt om å få på plass et forbud mot denne praksisen, noe vi håper Venstre vil gå aktivt inn og støtte opp om. Samtidig er det urovekkende å se det store presset som nå blir lagt på å åpne opp havbunnen for utvinning av mineraler, spesielt internasjonalt, men også i Norge. Her er det snakk om inngrep i spesielt viktige økosystemer, som f.eks. rundt svarte skorsteiner som bl.a. fins langs den nordatlantiske midthavsryggen rundt Jan Mayen og Svalbard. Dette er et av verdens mest produktive havområder og et svært viktig oppvekstområde for rike fiskeressurser. Oppgraving av havbunnen, sedimentskyer, forstyrrelse av dyreliv, toksiske effekter i vannsøylen og endringer av hydrologiske forhold er noen av effektene disse sårbare økosystemene kan bli utsatt for dersom det blir gitt løyve til mineralutvinning her. Internasjonalt advarer forskere nå om at vi står i fare for å ødelegge unike økosystemer og arter før vi engang har kjennskap til at de eksisterer. Dette er et felt der føre-var-prinsippet bør gjelde, og internasjonale reguleringer og omfattende studier på hvilke effekter det kan ha for det marine miljøet, må på plass før det kan vurderes å gi tillatelse til gruvedrift på havbunnen. Vi foreslår at Venstre legger til følgende nye punkt: «arbeide for et internasjonalt forbud mot dumping av gruveavfall i sjø og et moratorium på gruvedrift på havbunnen»
44/8	Vi foreslår at lista suppleres med to nye punkt: «øke pantesatsene på emballasje betydelig og innlemme flere typer emballasje i ordningen» «innføre en avgift på deponering av gruveavfall for å stimulere til økt gjenfylling og gjenbruk av avfallet»
45/19	Vi foreslår at lista suppleres med et nytt punkt: «legge fram en tiltaksplan mot mikroplastforurensing som adresserer de store forurenserne, i tillegg til å innføre et forbud mot mikroplast i kroppsspleieprodukter»
46/20	Føy gjerne til en begrunnelse om økt vern, f.eks. slik: «Dette er i samsvar med konvensjonen for biologisk mangfold (CBD), der vern av natur tallfestes til 17 prosent av landområdene og

	ferskvannsområder og 10 prosent av hav- og kystarealer.»
47/27	Vi foreslår at punktet endres til å lyde slik: «lage en plan for marine verneområder <u>innen utgangen av 2018</u> , med mål om at 10 prosent av havområdene innenfor territorialgrensen, og omfattende områder utenfor , skal vernes, og at det <u>opprettres marint beskyttede områder som tilsvarer 10 prosent av havområdene utenfor territorialgrensen</u> »
48/21	Vi foreslår at teksten på linje 21–22 endres til å lyde slik: «De senere årene har imidlertid utbyggingen av småkraft, og også større <u>prosjekter som Nedre Otta</u> , lagt et betydelig press på <u>vassdragsnaturen vassdragene i fjordarmene</u> .»
51/15	Vi savner et punkt om at fiskerioppsynet må styrkes, da dette er blitt kraftig redusert, noe som gir uholdbare tilstander. Videre ber vi Venstre arbeide for et forbud mot kommersielt industrifiske etter rødåte, lodde, polartorsk og andre nøkkelarter som er avgjørende for produksjonsevnen i våre marine økosystemer. Vi mener også at Venstre bør gå inn for at kvotebalansen i torskefiskeriene endres, til fordel for miljøvennlig kystflåte. En spredt struktur for landing av fiskeressursene legger til rette for et mer miljøvennlig fiske, hvor ressursene tas i land og bearbeides der den fiskes. Denne strukturen må opprettholdes, og leveringsplikten for trålerne i de nordligste fylkene må bestå.
52/5	Vi mener at det blir for vagt med å «minimere problemet med rømming og lakselus fra oppdrettsnæringen». Vi foreslår at isteden følgende punkt: «bare gi nye oppdrettskonsesjoner til lukkede anlegg og sette i gang tiltak for å få eksisterende åpne anlegg over til lukket drift innen 2025» «innføre krav om at all oppdrettslaks dobbeltmerkes innen 2020, på en måte som gjør at rømt fisk enkelt kan identifiseres og spores tilbake til opprinnelsen» «sørge for at trafikkløssystemet som skal implementeres i havbruksnæringen, er i tråd med kvalitetsnormen for villaks, slik at samlet miljøbelastning er avgjørende. Dette innebærer bl.a. at terskelnivået for tillat lusemengde må senkes betydelig»
81/6	Vi foreslår at økologisk mat får merverdiavgift med nullsats, mens ikke-økologisk mat ilegges ordinær merverdiavgiftssats.
81/17	Vi mener det er viktig at punktet utvides til å også omfatter torvuttak, som har store negative klima- og naturkonsekvenser.
83/15	Dagens skogbruk legger for stor belastning på alle artene som er avhengige av skogen for å leve. Skogen er også viktig i klimasammenheng. Økt flatehogst fører til store og økende karbonutslipp fra skogsjord og skogen som økosystem. Det tar lang tid for en ny skog å «tilbakebetale» karbonutslipp som flatehogst gir, kanskje så mye som 90–150 år. Skogbrukets beste klimabidrag på kort og mellomlang sikt vil derfor være lukka hogst og la skogen stå lenger før den hogges. Å beholde variert og gammel skog er viktig klimatilpasning på grunn av skogens evne til vannregulering og rassikring. Det er derfor viktig å bevare skogareal og unngå store flatehogster, som kan bidra til økt vanninnhold i jorda og svekke aktive røtters bindende effekt på jordsmonnet. Vi Venstre bør flette inn følgende i sin politikk: 1. La skogen stå lenger for å binde mer karbon før den hogges 2. Vern mer skog som binder og lagrer karbon i mange hundre år

	<p>3. Unngå klimaødeleggende flatehogst og sats heller på lukka hogst, som gir en levende skog med varierende alder, som opprettholder og øker karbonlageret i skogsjorda, et tiltak som også er bra for biologisk mangfold, rekreasjon og friluftsliv – som også danner grunnlag for å ta ut solid tømmer for materialproduksjon, som erstatning for stål og betong med høyt klimafotavtrykk</p> <p>4. Slutt med gjødsling av skog. Gjødsling vil få negative konsekvenser for naturmangfold og gir heller ikke spesielt gode eller kostnadseffektive klimaresultater</p> <p>5. Kutt støtten til klimaskogplanting. Klimaeffekten av å hogge bjørk og lauvskog for å plante gran er svært tvilsom og heller ikke dokumentert. I tillegg har utplanting av skog på nye areal store konsekvenser på stedegent naturmangfold. Store områder av kystlynghei trues nå av spredning av gran fra plantefelt</p>
83/25	<p>Vi håper Venstre vil legge til grunn Naturvernforbundets forslag til 12 prinsipper for norsk gruvedrift til grunn for sin politikk.</p> <p>Det er viktig at det må være et langsiktig perspektiv på utvinning av mineraler, der det er et reelt samfunnsmessig behov for mineralet, istedenfor etterspørsel i markedet, som avgjør om et stoff skal utvinnes. Målet må være usynlig gruvedrift med nullutslipp, dvs. at det må stilles krav om underjordsdrift og settes strenge vilkår til god utnyttning og alternativ bruk, som må skje samtidig med utvinning og inngå som vilkår i konsesjonen. Overskuddsmasse må så langt det er mulig fylles tilbake i gruvegangene. Uttakshastighet må tilpasses slik at det sikrer langsiktige arbeidsplasser og god alternativ bruk av overskuddsmasse, og det må stilles økonomisk garanti for opprydding, rehabilitering, restaurering av naturområder og uforutsette problemer i etterkant av driftsperioden.</p>
95/26	Se kommentarer til side 21, linje 27.
97/14	Vi vil oppfordre Venstre til å si nei til søndagsåpne butikker generelt.
99/4	Vi mener at nedbygging av matjord i utgangspunktet bør forbys, og at eventuelle fravik fra dette må godkjennes særskilt og i så fall være i tråd med en regional plan for areal og transport.
99/7	Det er bra at programkomiteen foreslår at det etableres «marakgrenser» i byene. Vi foreslår at Venstre går inn for at dette suppleres med en egen lov om bymarker, slik at alle bymarker og tettstedsnære friluftslivsområder kan gis særskilt beskyttelse. Dette trengs mange steder.

Vi håper at våre innspill vil bli tatt hensyn til. Ta gjerne kontakt om noe skulle være uklart, eller om dere har behov for utdypende informasjon/synspunkter. Lykke til med det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Silje Ask Lundberg
leder